

## **Kompletterande sammanställning av remissvar**

*I den remissammanställning (daterad 1 september 2010) för kyrkohandboksarbetets steg 1 är följande spontanremisser inte omnämnda: Arbetsgemenskapen kyrklig förnyelse (aKF), musiker och ämbetsbärare i Balingsta pastorat, Bengt Hägglund, samt företrädare för Söderhamns församling. Till den tidigare sammanställningen bifogas denna sammanfattning.*

### **Allmänt och övergripande**

Att ha remissomgång i detta skede av kyrkohandboksprocessen är aKF positiva till och skriver att den kommande kyrkohandboken bör ha en motsvarande inledande text om att fira gudstjänst idag. Dokumenten har ”många förtjänster” samtidigt som man menar att bristerna är så stora att grunddokumenten bör omarbetas. Som exempel nämns bristande koherens i dokumentens olika delar. Balingsta pastorat är positiva till flera grundläggande tankegångar och samtidigt tveksamma till delar i dokumenten och ”de historiska och teologiska val” som kommer till uttryck och avsnitt som man menar innebär ”historieförkortning/-förvanskning”. Bland annat påtalar Balingsta att de teologiska grundprinciperna inte lyfter fram den kristna gudstjänstens samband med judisk gudstjänsttradition. Den ekumeniska ansatsen i förslagen till *Mässans grundordning* menar Balingsta är snäv.

### **Ordoprincipen samt om övergripande terminologi**

Bengt Hägglund framhåller att nuvarande kyrkohandbok inte fungerar: ”i många församlingar [har 1986-års handbok] regelvidrigt ersatts av nya liturgier”. Balingsta konstaterar att det är väl avvägt att tala både om en ”en gemensam grundordning”, och ge utrymme för lokala variationer, olika teologiska traditioner och språkliga uttryckssätt. Indelningen i Samling, Ordet, Måltiden, Sändning stöds av både Balingsta och aKF. aKF bejakar också resonemang om gudstjänstens ordo. Men man menar att ordotänkandet inte fått genomslag i förslagen, vilket leder till att igenkännande mellan församlingar försvåras. Skillnaden i gudstjänsten blir så stor att likheterna begränsas till ”att en mässa inleds samt att det läses ur bibeln, predikas och firas nattvard”. Balingsta kommenterar förslagen till gudstjänsternas övergripande terminologi. Man avvisar förslagen, men välkomnar reflektionen.

### **Inklusivt språk**

Balingsta framhåller att det är bra att tillföra nytt material istället för att ändra i befintliga och välkända texter, en bedömning som aKF delar. Resonemang om inklusivitet bekajas av aKF ”för alla de grupper som kan vara berörda av språkligt utanförskap”. Däremot vänder man sig mot att använda principen om inklusivitet ur ett genusperspektiv ”för att beskriva Guds uppenbarade väsen”. Man menar vidare att om människor känner sig osedda handlar detta inte primärt om gudstjänstens språk utan mer om ”en social dimension i gudstjänsten”. Söderhamns svar är kritiskt till inklusivt språk om det innebär en strävan där man undviker ord som t ex ”Himmelske Far” och ”Herre” och om inklusivitet ”överordnas en av kyrkans allra mest centrala dogmer, nämligen att Gud är Fader, Son och Helig Ande”.

### **Musiken i gudstjänsten**

Musikens sammanhang bör breddas skriver Balingsta, så att dess allmänkyrkliga innehåll och de ekumeniska möjligheter detta innebär för ”nya svenskars möjligheter att känna igen sig”

lyfts fram mer. aKF framhåller vikten av förslag på gregorianska serier, men även annan användbar musik. Texten, men däremot inte musiken, bör vara reglerad i kyrkohandboken.

### **Samling, särskilt Beredelsen**

Benämningen Samling stöds av aKF, men menar samtidigt att det är den del i förslaget som är mest desperat. Man framhåller att botakten kan se olika ut, men att människans behov av nåd alltid ska komma till uttryck. Balingsta konstaterar att det är värdefullt att dokumenten innefattar reflektion om begreppen synd, skam och skuld. Att inledning med syndabekännelse och avlösning först blev möjlig i 1942 års kyrkohandbok, som grundprinciperna påstår, stämmer inte skriver Balingsta. Denna ordning har varit svensk tradition sedan 1531. Man menar vidare att en subjektiv försoningslära, som uttrycks i de utsända dokumentet, inte är rimlig att hävda ur svenskkyrkligt perspektiv samt att argumentationen med hänvisning till Luthers begreppspar *Simulus iustus et peccator* framstår som oegentlig och förenklad. Balingsta konstaterar samtidigt att det kan finnas pastoral skäl med alternativa texter där ett överlåtelseperspektiv är fokus eller att momentet ”eventuellt helt stryks men detta bör inte vara normalfallet”. aKF vänder sig mot den tolkning av försoningens innebörd som uttrycks. Detta är inte i samklang med kristen tradition, och därmed inte heller gudstjänstens ordo. Dokumenten uttrycker, skriver aKF, en egen tolkning av syndabekännelse och bön om förlåtelse, som inte står i samklang med dessa texters faktiska innebörd. Även Hägglund är kritisk mot förslaget om Beredelsen i gudstjänsten.

### **Ordet, särskilt textläsning, predikan och trosbekännelse**

Balingsta framhåller att fler behöver få komma till tals vid förkunnelsen, men vill slå vakt om att förkunnelsen huvudsakligen sker av dem som fått detta uppdrag. aKF menar att prästen i de utsända dokumenten får en reducerad roll som den som utsäger olika ord. Istället bör prästen vara gudstjänstens ledare, utan att vara den som i praktiken gör allt. aKF ser en diskrepans mellan de teologiska grundprinciperna och grundordningen avseende föreslagna antal textläsningar och man framhåller att bibelläsningarna ”har ett värde i sin egen rätt och inte endast som underlag för predikan”. aKF är kritisk mot vad man uppfattar som dokumentens fokus på gudstjänstdeltagarnas reaktion på predikan och att denna reaktion förefaller vara likställd och ha samma dignitet som bibelordet och predikan. Söderhamn menar att trosbekännelsen bör vara obligatorisk eftersom ”den sammanfattar trons innehåll”. aKF ser heller inga skäl att ändra nuvarande obligatorium.

### **Nattvarden**

Bengt Hägglund är kritisk mot att offertoriet behålls i förslaget eftersom offertoriet avskaffades 1531: ”Bröd och vin kan välsignas, men de är inte gåvor till Gud utan Guds gåvor till oss”. aKF instämmer i delar av dokumenten som beskriver nattvardsbönen som en helhet, samtidigt som man saknar vissa centrala begrepp. Man framhåller vikten av att prästen alltid leder hela nattvardsbönen. Avseende bön efter kommunionen menar aKF att det är olyckligt om den skulle kunna uteslutas, samt att bönen bör ha ett vidare innehåll än vad som föreslås.

### **Sändningen, övriga synpunkter**

Förslaget att meddelanden skulle kunna höras till Sändningen i gudstjänsten stöds av aKF. Man understryker att den egentliga sändningen sker vid välsignelsen. Andra sändningsord bör vara fakultativa och ligga i anslutning till välsignelsen. aKF saknar ett eskatologiskt perspektiv för Sändningen. aKF saknar vidare referens i dokumenten till olika gudstjänstrums avgörande betydelse för gudstjänstens firande. Man välkomnar ett förslag om att kunna ha doperinran i inledningen till gudstjänsten. Både Balingsta och aKF framhåller att om att inte dop föregår kommunion försvagas/urholkas synen på dopets innehåll och gåva.